

gyermeki szeszélyesség is; a játék, a szokványon áthágó kedély.

Hatalmasan szeret és hatalmasan szenved. Így éli át önérzete növekedését és visszaeséseit; kételyét és hitét önmagában. Az a fajta képi intenzitás, amely nem hiányzik egyetlen verséből sem, jellegzetessége prózájának is. S ebben a másik munkásságában, amikor emberekről, eseményekről, tárgyakról, eszmékről mond véleményt, úgyszintén a szabadjára engedett szuverenitás a fő. Hogy öntörvénye hova nőtt, az a Kondor-próza számos passzusából kiolvasható. Egy helyütt például így ír: „Impresszionizmus, expresszionizmus, más egyéb izmusok. Ezek lelkiállapotok. Korszakái vagy egyéniei. [...] A mércét máshová kell feltenni. Komolyság, tudás, tájékozottság.”

Az, hogy a kötet írásait összegyűjtő, szerkesztő és utószóval ellátó Győri János szíves feladatként élt a komolyság, tudás, tájékozottság menzúráival, senkit se szolgál jobban, mint

Kondort. Ráadásul a *Mások Kondor Béláról* alcímű fejezet után Győri egy ragyogó saját tanulmányt is fölajánl az olvasónak. Ennek záró szakaszában mondja: „Az egész életmű mai helye, illetve helyére kerülése vagy emelése nagymértékben attól függ, hogy van-e és marad-e bennünk igény és fogékonyság egy küszködésre született és erkölcsi magaslatra jutott szellemóriás keservesen megszenvedett mondandói iránt.” Hát legyen! Mert ha nem lesz, mi fogunk veszíteni.

KELEMEN LAJOS

(Kortárs Kiadó, Budapest, 2006,
460 oldal, 3500 Ft)

Kultúra

MÁTHÉ ANDREA:

Útvesztőben

A Vigilia Kiadó új esszesorozatának második köteteként jelent meg

Máthé Andrea könyve. A kötetet „csendszövegek” nyomán született csendes elmélkedések alkotják. A kiválasztott szövegek Szent Ágoston, Keresztes János, Kempis Tamás, Rousseau, Novalis, Rilke, Kafka,

Celan, Jabès, Pilinszky, Nemes Nagy csendjeinek foglalatjai. Mind „keresgélő járkálásra” hívnak. A szövegek hívását meghalló befogadó egy *inventiót* hajt végre. A mások (vagy inkább: a Másik) csendjébe való beleereshkedés minden esetben egy fel-tárás kísérlet. Nem biztos utakon, nem kitaposott ösvényeken járunk, hanem (már mindig is) a káosz közelében. Útvesztőben vagyunk.

A csendlabirintus bennünk tárul fel, belső utakon bolyongunk, Avilai Szent Teréz szavaival: saját *belső várkastélyunkban*. A csendbe lépő ember önmaga felé indul, önmagát ke-

resi, számára ismeretlen utak (szövegek) közvetítésével. Az *Útvesztőben* rámutat arra, hogy léteztek és léteznek olyan híres csendek, melyek bolyongásainkban, tévelygéseinkben, útkereséseinkben eligazítanak. Ilyen beszédes (minket megszólító, önmagunkra utaló) csend(helyzet)ek: Ábrahámé, Jóbé, Szisüphoszé. Ezek az archaikus (minta)csendek azonban elkerülnek minden magyarázatot. A csendről szóló minden beszéd csak *improprius* (nem-helyénvaló) lehet.

Mi máshoz fordulhatunk még? Hogyan közelíthetünk másokhoz (a Másikhoz), ha nem a megszólító beszéd által, szavak révén? Beszélünk, szólnunk kell az érintésről, hogy így megjeleníthessük a szövegekben, a szövegeken kívül megtörténő cso-

dát. Az esszékötet két festmény-elemzése egymást idézi, egymásra utal. Rembrandt festményén, *A tékozló fiú hazatérése*n az apa a mindvégig várt, a végre megérkezett gyermek vállára helyezi kezét. Némán érinti fiát, akit ez a gyengéd üdvözlés fogva tart. Ő is hallgat. Az új találkozás, az egymásratalálás pillanatában nem szükséges a magyarázkodás, mert nincs szemrehányás, nincs vádbeszéd. A megbocsátás (időn kívüli, örök) pillanatában az eltévedt, a megtért az atya elé térdel, aki érintésével eltörli gyermeke szégyenét. Visszaadja önmagába vetett hitét,

magához emeli, visszahe-lyezi a szeretetbe (önmaga és a világ szeretetébe). A tékozló fiú térdre ereszkedése így lesz „föltérdelés”.

A tékozló fiú az atya keze és szeretete által lesz „(meg)érintett”. Az érintettség (a szeretet érintése-ként) azonban lehetséges egyetlen pillantás, egy tekintet által is. Tiziano festménye, a *Noli me tangere* ezt igazolja. „Ne érints meg engem” – követeli Jézus Mária Magdolnától. Vagy – ahogy ezt a szerző kiemeli – Jézus arra kéri az őt érinteni vágyót: „Engedd, hogy a távol-ságban legyek közel.” Mindez a tekintetekből lesz kiolvasható. Az érintés elutasítása ekkor egy sokkal mélyebb egységre és értésre utal. A szavakon és az érintéseken túl él a megértés, közvetít a szeretet.

A kötet a csendes befogadás gyakorlatát a *hészükhia* nyomán vázolja fel. Az ortodox hagyományban a hészükhia (*bésychia, iszihia*) „a nyugalom, belső béke, lélek csendje, zavaró mozzanatok hiánya”. A befogadó mint *hészükhanta*, elsajátítva a csend és a hallgatás érényeit, belső útra indul. Útja során mindvégig a beszéd és a beszéd-től való tartózkodás „közöttiségekben” mozog. Mozgása közben állandó készenletben „áll”: így egyszerre jellemzi „aktív passzivitás és passzív aktivitás”. Az útonlét számára nem előre-haladás, hanem a „várakozás” egy formája. A találkozás pillanatai is ebben az örök-sodró mozgásban lehetségesek. A találkozás pillanata nem megérkezés, nem megpihenés; inkább a másik felé való megnyílás, odafigyelés. A befogadó odaforduló csendjében egybefonódik *silentium* (a hallgatás gyakorlata) és *taciturnitas* (a hallgatás belső magatartása). A befogadó így válik képessé a „teremtő hallgatásra”. A csendes befogadás: egy misztikus élmény és egy esztétikai tapasztalat eseményszerű összefonódása. „A csendes találkozás: út, mozgás, kutatás, folyamatos hullámlás és meg-nem-érkezés, így állandó találkozás a csenddel, mások csendjével és a műalkotás néma birodalmával.”

DARIDA VERONIKA

(*Vigilia Kiadó, Budapest, 2006, 146 oldal, 1100 Ft*)

JOHN PERKINS:

Egy gazdasági bérnyilkos vallomásai

A „globalizáció” legalább olyan sokat használt divatszó, mint a „posztmodern”, s ha az általa takart jelenségek és tendenciák talán kevésbé széttartóak is, megítélésük hasonlóképpen ellentmondásos. De tekintsük bár valamiféle evilági üdvörtörténet végső állomásának, vagy ellenkezőleg, magának a nagybetűs Rossznak (a helyes „megoldás”, mint általában, nyilván ezúttal is a két véglet között található), azt az egyet senki sem vitatja, hogy a globalizáció hatásai alól egyre kevésbé vonhatjuk ki magunkat. Ha pedig ez így van, nem árt tisztába jönnünk annak természetével; ehhez járulhat hozzá John Perkins könyve, mely vérbeli *bestseller*ként sokakhoz eljuttathatja a külsőségek alapján vártnál jóval összetettebb és elgondolkodtatóbb üzenetét.

A vallomás egzotikus helyszínekre repíti olvasóját: Indonéziába, Ecuadorba, Panamába, ahol Perkins egy nemzetközi nagyvállalat alkalmazottjaként teljesít szolgálatot. Feladata, hogy ügyesen manipulált közgazdasági előrejelzések segítségével jelentős hitelek felvételére sarkallja az adott országok döntéshozóit, s ezen összegeket amerikai érdekeltségű cégek beruházásaiba kanalizálja. Mivel a hitelek gyakorla-